

СТАНОВИЩЕ

на доц. д-р Бойчо Йорданов Бойчев, член на научно жури, утвърдено със заповед № Рд-38-367-11.07.2022 г. на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски“.

Относно: дисертационен труд „Емпирични методи във философията“, разработен от Илия Русенов Русенов за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ в професионално направление 2.3. Философия на културата, политиката, правото и икономиката (Философия на езика), с научен ръководител проф. д.ф.н. Анета Карагеоргиева.

Обща оценка на дисертационния труд

Дисертационният труд на Илия Русенов е в обем от 173 страници. Структурно се състои от увод, три глави и заключение. Библиографският списък на използваната и цитирана литература обхваща 141 заглавия, от които 19 са на български, 1 на руски, 2 на немски и 119 на английски език. В самия основен текст има множество преки цитати и позовавания. *Авторефератът* е в обем от 30 страници, като в него е предадено вярно съдържанието на *Дисертацията*, коректно са посочени приносите и точно са описани четирите публикации, свързани с *Дисертацията*.

Структурно *Дисертацията* на Илия Русенов се състои от увод, пет глави, заключение и библиография.

В *Увода* се аргументира значимостта на проблема и произтичащата от това мотивация на докторанта. Илия Русенов подчертава, че в работата си ще „проследи редица емпирични методи във философията“ */Дисертация, с. 7/*, „като установи и защити и приноса им към философията и социалните дисциплини“ */Дисертация, с. 7/*. Като очертава проблемното поле на работата – възможната и реална релевантност на емпиричните методи във философското изследване, докторантът формулира като *цел на дисертационния труд* „да подкрепи с изследване на конкретни методи..., участието на философията в различни емпирични проекти, както и да позиционира философията на границата между наука и хуманитаристика“ */Автореферат, с. 7/*, а като *задача* – да се покаже, че „философията борави с емпирични инструменти за изследване на собствените си теории и концепции“, макар това да изправя „теоретичните ѝ интерпретации срещу емпиричните им решения.“ */Автореферат, с. 7/*

Първа глава /Дисертация, стр. 14-25/ е посветена на изясняване на понятието *емпирично изследване*, видовете и фазите на провеждането му, на неговите предимства и недостатъци. *Втора глава /Дисертация, стр. 26-54/* поставя емпиричното изследване и експеримента в контекста на философското размишление, като това обхваща диапазона от проблематизирането до прилагането му. Критично са разгледани различни концепции за ролята и мястото на емпирията в познанието – от Кант до съвременните теории. Специално място е отделено на *мисловния експеримент* и ролята на *интуициите* в него. *Трета глава /Дисертация, стр. 55-98/* проследява възникването на аналитичната философия и по-специално – на философията на езика. В тази текстово най-обширна глава Илия Русенов представя, но и съпоставя, възгледите на редица представители на аналитичната парадигма и философията на езика като започва от Фреге и Ръсел и завършва с Остин и др. *Четвърта глава /Дисертация, стр. 99-136/* вече собствено се занимава с експерименталната философия и въвеждането на емпирични методи във философията. Последната *Пета глава /Дисертация, стр. 137-157/* е посветена на приложението на емпиричните методи в работата на преподавателя, както и на спецификите и целите на неосократическия диалог и ролята на учителя по философия в средните училища.

Дисертацията завършва със *Заключение /Дисертация, стр. 158-164/*, в което преди да обобщи и оцени резултатите, авторът подчертава връзката им с предпоставките, от които е тръгнал към изследването – отношението философия-наука, което той разглежда и в светлината на отношението рационално-емпирично */Дисертация, с. 158/*. Доколкото „философията може да помогне да се определи какво изследва науката, а науката може да подкрепи или да разклати валидността на теории и идеи във философията“ */Дисертация, с. 159/*, може да се заключи, че връзката между философия и наука „понякога е конкурентна, но всяка една от тях не би осъществила темповете на развитие, което са постигнали днес, без другата“ */Дисертация, с. 162/*, затова „едната допълва другата, като и двете са от съществено значение за систематичното развитие на познанието“ */Автореферат, с. 18/*. Може да се смята, че целта на изследването е изпълнена, доколкото генералният извод не е само, че „експерименталната философия е медиатор между традиционната философия и бъдещето на емпиричните похвати и технологичното поведение“ */Дисертация, с. 173/*, но и че е възможно нейното изучаване още в училище да спомогне за развитието на критичното мислене на учениците.

Оценка на научните резултати и приноси на кандидата

Съдържанието на дисертационния труд и автореферата, справка за научната работа (както и участието в два проекта) на докторанта, изпълнението на индивидуалния план и *Декларацията за оригиналност и достоверност* (по чл. 27, ал.2 от ПП ЗРАСРБ), убедително сочат, че Илия Русенов има мотивиран и задълбочен изследователски интерес към философията на езика и науката, способен е да проблематизира и работи върху конкретни тематични полета, като *емпиричните методи във философията* и да постига значими резултати.

Както бе изтъкнато и по-горе, справка за научните приноси в *Автореферата* (с. 21), ги отразява точно и коректно, без да ги преувеличава. Приносите на дисертацията могат да се сведат до:

Първо, самата тема на дисертационния труд – за емпиричните методи именно във философското размишление и резултатите му, е нова и няма фундаментална база за сравнение, поне в българската философия.

Второ, приносен характер има както тематизирането на мисловните експерименти, така и откриването на емпиричния аспект в тях; а чрез това обвързването на въображението с опита и хоризонта, който се открива при преподаването и усвояването на философията (и философските дисциплини) в курса на обучение в средните училища.

В тази връзка, *трето* – разбирането на *неосократическия диалог* като методология, която се основава на личния емпиричен опит на участниците в него.

Четвърто, разисква се ролята на преподавателя в средното училище и като ръководител на учебния процес при разработването от учениците на философски проекти, при дебати и решаване на казуси, където въвеждането на емпирични похвати в преподаването може да доведе до усвояването на по-високи философски умения.

Към всичко това трябва да добавя, че *Авторефератът* репрезентира структурата и съдържанието на дисертацията, а публикациите, свързани с дисертационния труд, са релевантни и достатъчни като брой (4 публикации).

Критични оценки, забележки и препоръки

Забележките ми към дисертационния труд на Илия Русенов имат повече структурен (а не идейно-съдържателен) характер. Първата се отнася до „баланса“ в структурата. Разбира се, структурните елементи на дисертационния труд са много добре диференцирани, което показва, че докторантът умее да се „вглежда“ в значимия детайл без да пренебрегва идейното цяло. Същевременно има глава от 11 страници (първа глава) и такава от 44 страници (трета глава). Би могло някои от главите (и

параграфите в тях) да се обединят. Второ, недоумение буди, че в увода на дисертацията са презентирани четири глави, а в *Автореферата* (както и в структурната единица *Съдържание* в самата дисертация) те вече са пет. Със сигурност това не е от съществено значение нито за качеството, нито за приносите на текста.

Имам и един въпрос към Илия Русенов: „Правена ли е някаква апробация на тези (иначе новаторски и приносни) идеи за *фасилиращата* роля на учителя, а изобщо – за приложението на емпирични методи и мисловни експерименти в обучението по философия в средното училище?

Въпреки забележките ми, които се отнасят до незначителни и преодолими неща, цялостната ми оценка за съдържанието на дисертационния труд на Илия Русенов е много висока.

Заклучение

Смятам, че дисертацията „Емпирични методи във философията”, разработена от Илия Русенов Русенов отговаря на всички съдържателни, композиционни и формални изисквания. Спазени са всички процедури и изисквания на ЗРАСРБ и Правилника за неговото приложение.

Въз основа и на изтъкнатото в становището давам **изцяло положителна** оценка дисертационния труд. Позволявам си да предложа на членовете на уважаемото научно жури да гласуват положително за даване на образователната и научна степен „доктор” на Илия Русенов Русенов.

12. 09. 2022 г.

Гр. Варна

доц. д-р

/Бойчо Й. Бойчев/